

Casetă. Comportamentul de stabilire a prețurilor bunurilor în contextul modificării cotelor TVA

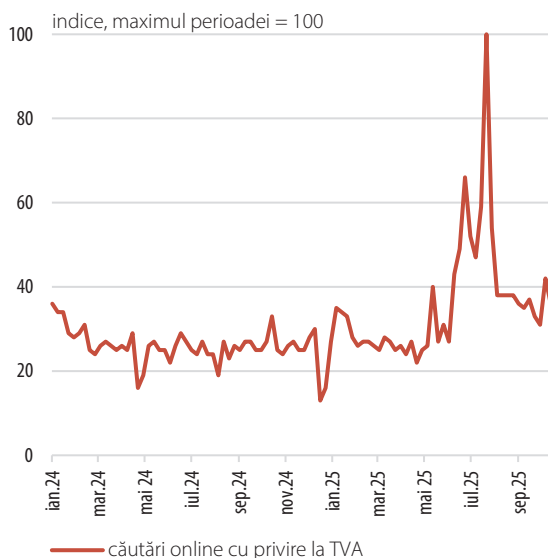
Începând cu 1 august 2025, cotele TVA aplicabile în România au fost revizuite ca parte a procesului de consolidare fiscală; modificările au vizat toate bunurile și serviciile din economie, în cea mai mare parte a cazurilor fiind vorba despre o creștere cu două puncte procentuale. Astfel, cota TVA s-a majorat de la 5 la sută la 11 la sută pentru cărți, manuale școlare, ziare și reviste, lemne de foc și energie termică, de la 9 la sută la 11 la sută pentru bunurile alimentare, medicamente, servicii hoteliere, de catering și restaurant, apă și canalizare, respectiv de la 19 la sută la 21 la sută pentru bunurile nealimentare, băuturile alcoolice, alimentele cu conținut ridicat de zahăr și alte servicii. Această casetă urmărește să deceleze unele particularități ale modului în care prețurile bunurilor (alimentare și nealimentare) au reacționat la intrarea în vigoare a noilor cote TVA, utilizând o bază de date care cuprinde prețuri la nivel de produs individual, preluate din mediul online. Informațiile detaliate facilitează apropierea analizei de mecanismul de stabilire a prețurilor la nivel microeconomic, care în ultimă instanță decurge dintr-o problemă de optimizare a operatorilor: aceștia își fixează prețul căutând echilibrul dintre profitul unitar și cota de piață, în prezența unor șocuri și a unor constrângeri asociate costurilor de meniu și de informare¹. În acest cadru, frecvența și dimensiunea modificărilor de preț înregistrate reprezintă variabile observabile care oferă informații cu privire la intensitatea fenomenului de resetare a prețurilor în căutarea nivelului optimal, ilustrând modalitatea în care operatorii au gestionat șocul TVA.

Prețurile au fost colectate (aproape) zilnic în perioada martie 2024 – septembrie 2025, iar analiza de față se concentrează pe intervalul simetric de două luni din jurul zilei de 1 august. Baza de date astfel alcătuită include prețurile zilnice a circa 33 000 de produse alimentare (inclusiv alimente cu prețuri volatile și băuturi alcoolice), respectiv un număr similar de bunuri nealimentare, de la trei lanțuri majore de supermarketuri. În ceea ce privește prelucrarea datelor, întrucât nu toate bunurile sunt disponibile spre colectare în fiecare zi, au fost completate unele observații lipsă, doar în cazurile în care un anumit produs a dispărut din baza de date și a reapărut ulterior cu același preț. Dacă acesta a revenit cu un preț diferit, nu s-a intervenit asupra bazei de date, întrucât nu poate fi determinat momentul când schimbarea de preț a avut loc. A fost calculată apoi pentru fiecare bun modificarea procentuală de preț între două zile consecutive în care s-a realizat colectarea și au fost eliminate variațiile zilnice în afara intervalului [-75 la sută, 75 la sută], considerate valori extreme cu semnificație economică limitată (de cele mai multe ori acestea apar ca urmare a erorilor tehnice de colectare).

Din totalul de aproape nouă milioane de observații, puțin peste 250 000 reprezintă modificări efective (nenule) de preț; cu alte cuvinte, circa 2,9 la sută din prețuri se resetează într-o zi tipică. Frecvența de modificare este mai ridicată în cazul alimentelor (aproximativ 3,3 la sută) decât în cazul bunurilor nealimentare (2,4 la sută). Rezultatul este în concordanță cu evaluările obținute pe baza datelor lunare colectate

¹ Se poate consulta, de exemplu, modelul descris de Alvarez, Lippi și Paciello în lucrarea „Optimal price setting with observation and menu costs”, *The Quarterly Journal of Economics*, 126(4), 2011, pp. 1909-1960.

Grafic A. Interesul online referitor la TVA

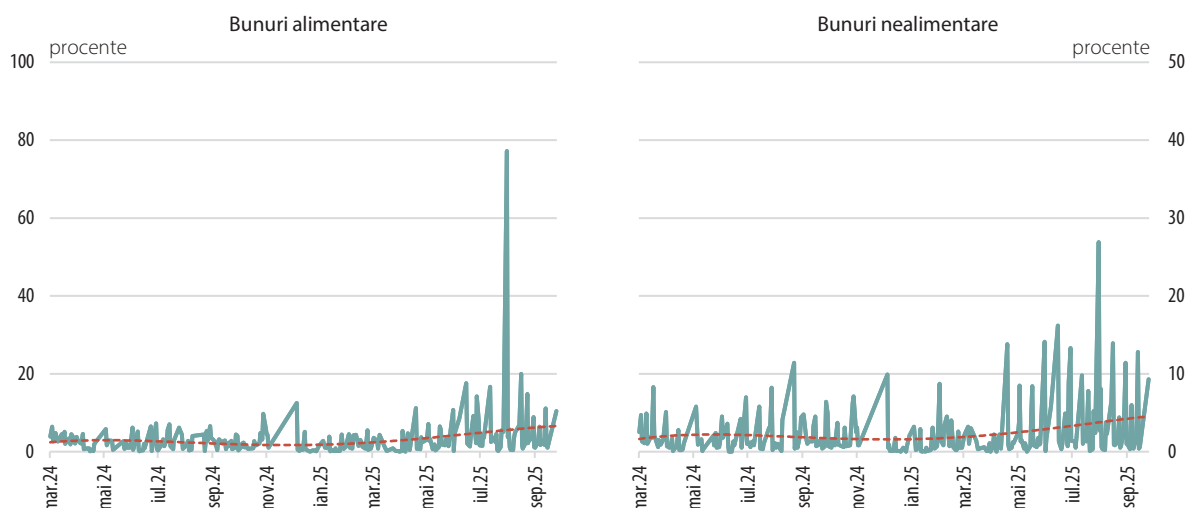
Sursa: Google Trends

de INS, în care prețurile bunurilor alimentare sunt cu circa 50 la sută mai flexibile (Tabel 1.1)². Referitor la perioada recentă, aceasta se remarcă din perspectiva numărului resetărilor: pentru perioada iunie-septembrie 2025 se obține o frecvență agregată de peste 5 la sută, respectiv 6 la sută pentru alimente și 4,1 la sută pentru bunurile nealimentare.

Diferența nu poate fi atribuită exclusiv evoluțiilor din debutul lunii august, majorarea cotelor TVA având un ecou care depășește dimensiunea contabilă. Pe de o parte, se intuia implementarea unei creșteri a taxelor după încheierea ciclului electoral, având în vedere situația fiscal-bugetară care trebuia adresată cu celeritate, cu toate că maniera de realizare a consolidării fiscale a făcut obiectul unor dezbateri (Grafic A). Pe de altă parte, saltul costurilor cu energia electrică la

1 iulie reverberase deja, într-o oarecare măsură, la nivelul prețurilor de consum. Astfel, incertitudinea economică și șocurile inflaționiste dintr-un spectru diferit au antrenat o modificare a comportamentului operatorilor economici încă din cursul lunii iunie, când procesul de reevaluare a prețurilor în căutarea celui optimal s-a intensificat, după cum relevă majorarea frecvenței de resetare, care denotă re poziționări succesive pe diferite paliere de preț, însoțite de reevaluări ale nivelului adoptat prin raportare la modul în care acționează competitorii (Grafic B).

Grafic B. Frecvența zilnică de modificare a prețurilor

Notă: Tendințele au fost calculate pe baza unei aproximări polinomiale de ordin 4.

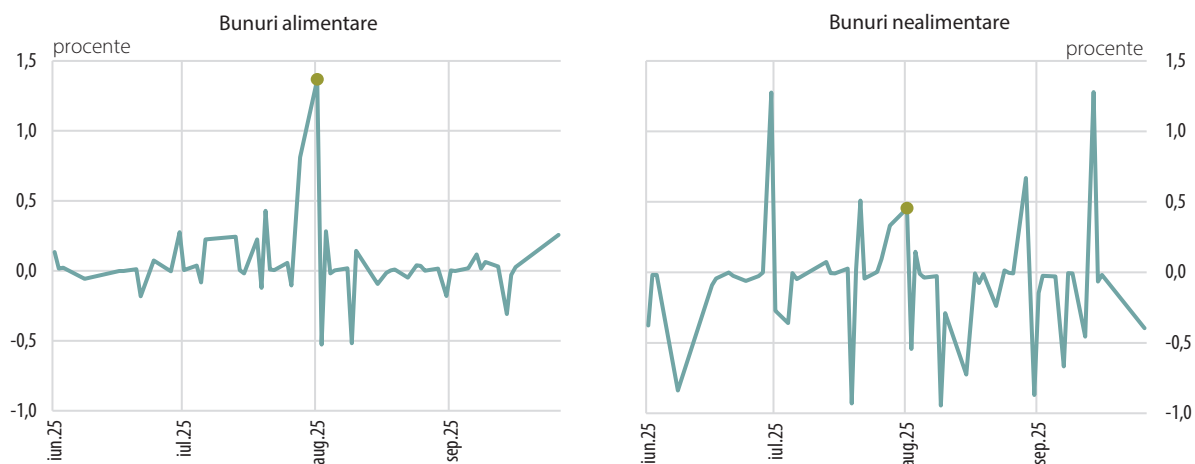
Sursa: web scraping magazine online, calcule BNR

² Valorile pentru frecvența și amplitudinea medie a modificării prețurilor obținute pe baza datelor INS vor fi diferite de cele corespunzătoare datelor utilizate în cadrul prezentei analize, în contextul deosebirilor care vizează structura eșantionului (din perspectiva produselor și a magazinelor luate în considerare, precum și a perioadei), frecvența seriei (lunară versus zilnică), respectiv frecvența procesului de colectare (decadal sau lunar versus aproape zilnic). Cu toate acestea, după cum s-a văzut, cele două seturi de rezultate ilustrează în mod similar fenomenele economice.

Începutul lunii august a prilejuit transpunerea contabilă a saltului cotei TVA, aceasta fiind regăsită mai clar la nivelul prețurilor alimentelor. Astfel, la acel moment, aproape 80 la sută din bunurile alimentare au consemnat modificări de preț, mediana acestora fiind de 1,77 la sută. Dintre acestea, peste trei sferturi au înregistrat scumpiri între 1,5 la sută și 2 la sută, consistente cu majorarea cotei TVA³. Pentru aproximativ 8 la sută dintre produsele care s-au scumpit, dimensiunea variației de preț a fost mai mică decât ar fi justificat creșterea cotei TVA, în timp ce pentru circa 13 la sută dintre acestea s-a înregistrat o ajustare a prețului mai mare decât ar fi sugerat modificarea fiscală menționată. În contrast, doar puțin peste un sfert din bunurile nealimentare și-au revizuit prețul la începutul lunii august. De această dată, aproape 30 la sută dintre scumpiri au fost de peste 2 la sută, în timp ce doar 55 la sută s-au situat în intervalul corespunzător majorării TVA.

Frecvența modificărilor de preț a rămas peste medie și în intervalul ulterior intrării în vigoare a noilor cote. În cazul alimentelor, șocul a avut totuși o amprentă mai localizată: transmisia s-a realizat mai brusc, iar procesul de reevaluare a prețurilor pare să-și fi diminuat intensitatea după luna august. Prețurile produselor nealimentare au continuat să manifeste o volatilitate ridicată până la finele perioadei analizate (analizele de piață ale operatorilor fiind probabil însoțite și de utilizarea unor promoții), sugerând o transmisie graduală a impactului modificărilor fiscale (Grafic C).

Grafic C. Variația zilnică a prețurilor (proxy)

Notă: Indicatorul reprezintă produsul dintre frecvența modificărilor de preț și valoarea mediană a modificărilor nenule (pentru a limita volatilitatea indicatorului, s-a optat pentru utilizarea mediane în loc de medie, rezultatele fiind calitativ similare). Valoarea evidențiată în mod distinctiv corespunde intrării în vigoare a modificărilor la cota TVA.

Sursa: web scraping magazine online, calcule BNR

Evoluțiile sunt consistente cu dinamica indicatorilor agregați. La nivelul inflației de bază, bunurile alimentare s-au scumpit cu 2,5 la sută în august față de luna precedentă, marginal peste ceea ce ar rezulta însumând inflația obișnuită a acestei grupe din ultima perioadă cu efectul majorării cotei TVA. Altfel spus,

³ Creșterea TVA de la 9 la sută la 11 la sută se traduce, *ceteris paribus*, într-o scumpire de 1,68 la sută, iar cea de la 19 la sută la 21 la sută într-o majorare de preț de 1,83 la sută.

transmisia modificărilor fiscale s-a realizat integral, în cazuri izolate existând o ușoară suprareacție. Pe de altă parte, bunurile nealimentare incluse în inflația de bază au consemnat în august o variație lunară de 1,6 la sută, inferioară dinamicii care ar fi rezultat exclusiv din creșterea cotei TVA. Prin natura lor, acestea din urmă sunt mai puțin susceptibile la o transmisie rapidă a șocurilor exogene de ofertă, având un proces mai complex de fabricație și o intensitate tehnologică mai mare. Însă aceste elemente nu ar trebui, teoretic, să conteze în cazul de față, majorarea cotei TVA afectând toate bunurile într-o manieră similară. De ce se păstrează totuși această diferență de comportament? O explicație ar putea fi aceea că lunile septembrie și octombrie sunt în mod tradițional momentul în care prețurile bunurilor nealimentare înregistrează cele mai ridicate variații sezoniere, ceea ce ar fi putut determina operatorii comerciali să aștepte acest moment pentru a transfera presiunile din perioada recentă, inclusiv pe cele rezultând din modificările fiscale. O explicație complementară ar putea fi legată de practica operării unor scumpiri mai ample în cazul produselor nealimentare (mediana majorărilor de preț pentru întregul eșantion de date se situează la 5,5 la sută pentru alimente și 15,0 la sută pentru produsele nealimentare; datele INS confirmă această tendință, după cum relevă Tabelul 1.1), astfel încât, pentru numeroase bunuri din această categorie, creșterea de preț asociată șocului TVA este prea mică pentru a justifica, singură, costul de meniu.